



Наукові перспективи  
Видавнича група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ  
**НАУЦІ**

№ 1(19)

2024

*Серія: історія та  
археологія,  
державне  
управління,  
економіка,  
педагогіка,  
техніка,  
право*

Merry  
Christmas

& happy new year



*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління  
Асоціація науковців України  
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*



у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

# *«Актуальні питання у сучасній науці»*

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,  
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,  
Серія «Історія та археологія»)*

*Випуск № 1(19) 2024*

*Київ – 2024*



*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration  
Association of Scientists of Ukraine  
Scientific Park of the National Aviation University*



within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

# *«Current issues in modern science»*

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,  
"Public Administration" Series, "Technology" Series,  
"History and Archeology" Series)*

*Issue № 1(19) 2024*

*Kyiv – 2024*

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 1(19) 2024. С. 937.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.



Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємство та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

*Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.01.2024, № 4/1-24).*

*Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної сільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».*

*Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а також фахівці тематики журналу.*

*Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.*

**Головний редактор: Дачій Олександр Іванович** - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

#### **Редакційна колегія:**

- Балаласва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Герасименко Юлія Сергіївна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Біла Церква, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатович Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)

- Кавиліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматки, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушєва Олександра Анатолівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатолівна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколас Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Калєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПРН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкарєнко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгеніївна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інєса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

*Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.*



# ЗМІСТ

## СЕРІЯ «Економіка»

<b>Demianyshyna O.A.</b> <i>EVALUATION OF FUNDRAISING AND GRANTWRITING AS INSTRUMENTS OF FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES</i>	15
<b>Бензарь А.С., Пестова О.А.</b> <i>МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД (2022-ПОЧАТОК 2023 РР.)</i>	30
<b>Гончар М.Ф., Смолінська Н.В., Фалик О.П.</b> <i>УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ</i>	45
<b>Ємцев В.І., Ємцева Г.Ф.</b> <i>«ЗЕЛЕНИЙ» ТРЕНД У ПОВОЄННОМУ ВІДРОДЖЕННІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ</i>	54
<b>Сибірцев В.В., Подплстній В.В., Кравченко В.П.</b> <i>ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ВЕДЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</i>	64
<b>Слободянюк О.В., Калмикова Н.Ю.</b> <i>СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЕКТНІЙ СФЕРІ</i>	72

## СЕРІЯ «Державне управління»

<b>Антонова С.Є., Мартинюк Г.Ф.</b> <i>РОЗВИТОК СФЕРИ БЛАГОУСТРОЮ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН РІВНЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ</i>	83
<b>Базенко Г.А.</b> <i>КОРИГУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 2030 В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ З ВРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ</i>	92



<b>Белай С.В., Споришев К.О., Онопрієнко О.С.</b> <i>ГЕНЕЗИС ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	105
<b>Березовський Р.С.</b> <i>ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОЗАХИСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВПЛИВІВ</i>	114
<b>Бондар В.Т.</b> <i>ГЕОСТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФАКТОРА ПЕРСПЕКТИВИ КРАЇНИ. ПРИКЛАД НІМЕЧЧИНИ</i>	127
<b>Власенко С.І.</b> <i>ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУТНІСНИХ СКЛАДОВИХ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ»: КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ, НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ, ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ, ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА</i>	136
<b>Єсенніков К.В.</b> <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ</i>	151
<b>Климосюк А.С.</b> <i>ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД У ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ САНКЦІЙ ЯК ФАКТОР, ЩО ЗМЕНШУЄ ЕФЕКТИВНІСТЬ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС</i>	164
<b>Кононенко П.П.</b> <i>РОЛЬ ПРИНЦИПІВ ВИБОРЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВИБОРЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ</i>	173
<b>Криштанович М.Ф.</b> <i>ВИКОРИСТАННЯ CROWD-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОР- МАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</i>	185
<b>Магомедов А.О.</b> <i>ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ ТА ВТРАТ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ</i>	191
<b>Пархоменко-Куцевіл О.І.</b> <i>ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ</i>	207
<b>Радиш Я.Ф.</b> <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ</i>	220





<b>Руденко Д.П.</b> <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОДИ ЕПІДЕМІЙ ТА ПАНДЕМІЙ В УКРАЇНІ</i>	228
<b>Угоднікова О.І., Кравцова С.В.</b> <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	248
<b>Цуркан Р.А.</b> <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ</i>	259
<b>Шалько М.Н.</b> <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ГАРАНТОВАНОГО ОБСЯГУ ТА ЯКОСТІ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ</i>	271
<b>Шандрик В.І.</b> <i>ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУДІВНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	279
<b>Швець К.П.</b> <i>АНАЛІЗ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ</i>	292
<b>СЕРІЯ «Право»</b>	
<b>Байрак К.С., Кислякова Є.І., Шведюк Д.С., Кисельов А.О.</b> <i>ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	305
<b>Банах С.В.</b> <i>ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІЙ ТА МОНІТОРИНГУ ДПП ТА КОНЦЕСІЇ</i>	312
<b>Боровська І.А.</b> <i>ПРАВОВИЙ СТАТУС СТОРІН ТА ТРЕТІХ ОСІБ У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБГРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ (У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ)</i>	322



<b>Гаран О.В.</b> <i>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИПЛОМУВАННЯ СУДНОВОДІВ</i>	336
<b>Каліман М.Р.</b> <i>ПРИНЦИПИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ</i>	350
<b>Коляда Т.А., Світлична К.С., Шуть О.Ю.</b> <i>МОБІНГ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ВИКЛИКИ ТА РОЗВ'ЯЗАННЯ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІНСЬКО-ПРАВОВОГО ПІДХОДУ</i>	359
<b>Леонідова О.О.</b> <i>ВПЛИВ СУЧАСНОЇ ТЕНДЕНЦІЇ ПОСИЛЕННЯ ГНУЧКОСТІ МІЖНАРОДНИХ ТРУДОВИХ СТАНДАРТІВ НА ЗАКОНОДАВЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ</i>	368
<b>Маньгора Т.В., Калеников М.В., Мазур Р.Р.</b> <i>РЕФОРМАКОЛЕКТИВНО-ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ</i>	381
<b>Мельниченко І.Д.</b> <i>ВЗАЄМОДІЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ</i>	394
<b>Савельєва А.С., Стрельченко О.Г.</b> <i>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА РЕАЛІЙ В УКРАЇНІ</i>	408
<b>Сервецький І.В., Дем'яненко О.В.</b> <i>ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШПИГУНСТВО</i>	417
<b>Тихонова О.В.</b> <i>ОКРЕМІ ПИТАННЯ КАТЕГОРІЗАЦІЇ СЛУЖБОВИХ ОСІБ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У ЛІСОВІЙ ГАЛУЗІ</i>	433
<b>Чорна В.Г., Кузьменко О.В., Кожура Л.О.</b> <i>СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА</i>	442
<b>Шумак І.О.</b> <i>ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТІЇ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ: ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ</i>	451



**Яновицька Г.Б.** 464  
*ЦИВІЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗПОРЯДЧИХ ПРАВ СТОРІН В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ*

### СЕРІЯ «Педагогіка»

**Puhach S.S., Vizniuk I.M., Paikush M.A., Dolynnyi S.S.** 479  
*PROFESSIONAL TRAINING OF PROFESSIONAL MEDICAL PERSONNEL: ETHICAL AND DEONTOLOGICAL PRINCIPLES*

**Sarmatova O.S.** 489  
*ACTIVE APPROACH IN THE PEDAGOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF SOCIAL SCIENCE SUBJECTS*

**Shenderuk O.B., Perminova V.A., Lytvyn S.V.** 497  
*MODERATION TECHNIQUES AS AN IMPORTANT COMPONENT OF SUCCESSFUL FOREIGN LANGUAGE TEACHING*

**Tanana S.M.** 509  
*TO THE CONCEPT OF COMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF SERVICE SECTOR: ESSENCE AND BASIC CRITERIA*

**Бичок А.В.** 522  
*ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВО (НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ): ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ТА КОМПОНЕНТИ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА*

**Бурчак Л.В., Бурчак С.О.** 530  
*ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ*

**Волошин П.М.** 539  
*ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ*

**Годованюк Т.Л., Возносименко Д.А.** 549  
*ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ В КОНТЕКСТІ НУШ*

**Гончар Л.В.** 560  
*ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКА ЯК ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ*

**Горденко С.І., Єричева Т.Ю.** 567  
*ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ*



- Гришко С.В., Левада О.М., Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В.** 581  
*МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ  
В ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ*
- Дубовик С.Г., Каденко Л.М.** 595  
*ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ОПРАЦЮВАННЯ УЧНЯМИ 3(4)КЛА  
НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ДОСЛІДЖУЄМО МО.  
ЯВИЩА» МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ*
- Ільніцька К.С.** 606  
*ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІСТОРИЗМУ У ЗАГАЛЬНОМУ КУРСІ  
ФІЗИКИ ЗА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ  
КОРПУСКУЛЯРНО-ХВИЛЬОВОЇ ТЕОРІЇ СВІТЛА»*
- Кірдан О.Л., Авраменко Б.І.** 625  
*МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ВИДИ,  
ПЕРСПЕКТИВИ*
- Корсікова К.Г., Потапова Н.В.** 637  
*ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ У ГАЛУЗІ  
ОСВІТИ: ОГЛЯД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ*
- Краснобокий Ю.М.** 649  
*ПРИКЛАД ВНУТРІШНЬОПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО  
МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО КУРСУ ФІЗИКИ  
НА БАКАЛАВРАТІ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ  
ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ*
- Лоскутова І.В., Абуватфа Самі І.Х., Кіріцева О.А.** 669  
*ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ  
ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ*
- Найда Р.Г.** 683  
*ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗДО ТА БАТЬКІВ: ОСОБЛИВОСТІ  
РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ В УКРАЇНІ*
- Ордановська О.І.** 693  
*ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ ЗА МОДЕЛЬНИМИ  
НАВЧАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ ДЛЯ 7-9 КЛАСІВ НОВОЇ  
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ*
- Палагнюк М.М.** 709  
*АНТРОПОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ ВІЙНИ ТА МИРУ НА ПРИКЛАДІ  
ТРАКТАТУ ІНОКЕНТІЯ ГІЗЕЛЯ «МИР З БОГОМ ЧОЛОВІКУ»*





<b>Поліщук Н.М.</b> <i>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ</i>	717
<b>Розман І.І.</b> <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</i>	726
<b>Сидоренко Т.М.</b> <i>АКТУАЛЬНІСТЬ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ</i>	735
<b>Скрипник Т.В., Ганевіч Софі Марі, Ільїна Г.О.</b> <i>МОДЕЛЮВАННЯ ПРОГРАМИ СТАНОВЛЕННЯ АДАПТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ З ОПОРОЮ НА МЕТОД «ПРИКЛАДНИЙ АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ»</i>	746
<b>Федянін С.В.</b> <i>ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗВО</i>	757
<b>Черних В.В.</b> <i>АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ В АДАПТИВНОМУ НАВЧАННІ</i>	770
<b>Шаповал Л.В.</b> <i>РОЗРОБКА ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ОBOB'ЯЗКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 5-6 КЛАСІВ У ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ</i>	781
<b>СЕРІЯ «Історія та археологія»</b>	
<b>Богатчук С.С.</b> <i>ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР.: НА ОСНОВІ ДОКУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	794
<b>Долинна А.С., Колесник О.В.</b> <i>СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ</i>	809
<b>Каденюк О.С.</b> <i>СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ</i>	817



<b>Мельник Р.І., Спичак І.В.</b> <i>З ІСТОРІЇ БУДІВНИЦТВА СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ „ПОЛІТЕХНІК” В АЛУШТІ</i>	827
<b>Плюта Н.В., Десятничук І.О., Косяк С.М.</b> <i>РОЗВИТОК ДУБРОВНИЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ</i>	835
<b>Полієнко А.Ю.</b> <i>ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2023 РР.</i>	848
<b>Соловей Г.М.</b> <i>САДІВНИЦТВО У БОРОТЬБІ З ЕРОЗІЄЮ ҐРУНТІВ У 50-Х – 70-Х РР. XX СТОЛІТТЯ</i>	861
<b>Терський С.В., Стасюк І.М.</b> <i>РАНЬОСЕРЕДНЬОВІЧНІ СХІДНОСЛОВ’ЯНСЬКІ ГОРОДИЩА ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ПРИКАРПАТТЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ</i>	872
<b>Уреу Н.О., Гуцул І.А., Підгурний І.С.</b> <i>МИСТЕЦТВО ФОТОГРАФІЇ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. (стилий огляд)</i>	883
<b>Хардель М.І., Виздрик В.С.</b> <i>ВІКІПЕДІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ІСТОРІЧНУ СВІДОМІСТЬ</i>	896
<b>Шихов П.В.</b> <i>ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА СРСР НА ТЕРИТОРІЇ СТАЛІНСЬКОЇ (ДОНЕЦЬКОЇ) ТА ВОРОШИЛОВГРАДСЬКОЇ (ЛУГАНСЬКОЇ) ОБЛАСТЕЙ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ</i>	907
<b>Ярощук І.В.</b> <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ І МЕДИЧНИХ КАПЕЛАНІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ</i>	922



УДК 373.31

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1\(19\)-595-605](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1(19)-595-605)

**Дубовик Світлана Григоріївна** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти Факультету педагогічної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0000-0002-8564-0693>

**Каденко Людмила Миколаївна** студентка Факультету педагогічної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0009-0005-1148-7031>

### **ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ОПРАЦЮВАННЯ УЧНЯМИ З(4)КЛАСІВ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ДОСЛІДЖУЄМО МОВНІ ЯВИЩА» МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**

**Анотація.** У статті розглянуто організаційні умови опрацювання з учнями З(4) класів навчального матеріалу змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища» мовно-літературної освітньої галузі. Конкретизовано основні поняття досліджуваної проблеми. Проаналізовано сучасні підходи до формування мовних понять у лінгводидактиці початкової школи. Акцентовано увагу на важливості підготовки сучасного педагога до роботи над формуванням у молодших школярів мовних понять із фонетики, лексикології і граматики (морфології і синтаксису) на уроках вивчення української мови в початковій школі. Досліджено умови, які сприяють успішному засвоєнню знань із основних розділів початкового курсу української мови і формуванню на їх основі відповідних мовних умінь і навичок учнів початкової школи. Акцентовано увагу на доцільності застосування поетапної організаційно-методичної системи роботи з вивчення змістової лінії «Досліджуємо мовні явища». Описано методику опрацювання зазначеної лінії програми, яка охоплює важливі напрями роботи педагога з формування в молодших школярів мовних умінь. Схарактеризовано етапи методики формування в учнів початкової школи мовних умінь (пропедевтичний, основний, підсумковий). Рекомендовано систему доцільних методів і прийомів роботи, форм і засобів формування в учнів мовних умінь. Подано класифікацію мовних вправ і завдань, які необхідно застосовувати у процесі формування мовної компетентності учнів початкової школи. Зазначено методичні рекомендації для вчителів із питань опрацювання



змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у практиці початкового навчання української мови. Розроблено систему оцінювання, спрямовану на виявлення рівнів сформованості мовних умінь. Проведено моніторинг ефективності розроблених організаційних умов опрацювання з молодшими школярами змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища» на уроках української мови в початковій школі.

**Ключові слова:** організаційні умови, організаційно-методична система, мовно-літературна галузь, змістова лінія програми «Досліджуємо мовні явища», мовні поняття, мовна компетентність, знання з мови, мовні вміння і навички, формування мовних умінь і навичок.

**Dubovyk Svitlana Hryhoriivna** Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Primary Education, Faculty of Pedagogical Education, Kyiv Capital University named after Borys Grinchenko, <https://orcid.org/0000-0002-8564-0693>

**Kadenko Ludmila Mykolaiv** Student of the Faculty of Pedagogical Education, Kyiv Capital University named after Borys Grinchenko, <https://orcid.org/0009-0005-1148-7031>

### **ORGANIZATIONAL CONDITIONS OF PROCESSING BY STUDENTS OF GRADE 3(4) EDUCATIONAL MATERIAL OF THE CONTENT LINE "WE EXPLORE LANGUAGE PHENOMENA" OF LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATIONA FIELD**

**Abstract.** The article examines the organizational conditions for working with students of the 3rd (4th) grades of educational material of the content line of the program "Exploring language phenomena" in the linguistic and literary field of education. The main concepts of the researched problem are specified. Modern approaches to the formation of language concepts in primary school language didactics are analyzed. Emphasis is placed on the importance of preparation of a modern teacher to work on the formation of language concepts in phonetics, lexicology and grammar (morphology and syntax) in elementary school students of the Ukrainian language. The conditions that contribute to the successful assimilation of knowledge from the main sections of the elementary course of the Ukrainian language and the formation of appropriate language skills and skills of elementary school students on their basis have been studied. Attention is focused on the expediency of using a step-by-step organizational and methodical system of work with study of the content line "Investigating linguistic phenomena". The method of working out the specified line of the program is described, which covers the





important directions of the teacher's work on the formation of language skills in younger schoolchildren. The stages of the method of formation of language skills in elementary school students are characterized (propaedeutic, basic, final). A system of expedient methods and methods of work, forms and means of forming students' language skills is recommended. A classification of the required language exercises and tasks is given to be used in the process of formation of language competence of primary school students. Methodological recommendations for teachers regarding the development of the content line "Investigating linguistic phenomena" in the practice of primary teaching of the Ukrainian language are indicated. An evaluation system aimed at identifying the levels of formation of language skills has been developed. Monitoring of the effectiveness of the developed organizational conditions for working with younger schoolchildren of the content line of the "Exploring language phenomena" program in Ukrainian language lessons in primary school was carried out.

**Keywords:** organizational conditions, organizational and methodological system, linguistic and literary field, content line of the program "Exploring linguistic phenomena", linguistic concepts, linguistic competence, language knowledge, linguistic abilities and skills, formation of linguistic abilities and skills.

**Постановка проблеми.** Одним із найважливіших завдань початкової освіти є формування мовної компетентності учнів. Це завдання передбачає засвоєння учнями знань про мову, розвиток і вдосконалення їхніх мовно-мовленнєвих умінь і навичок.

Одним із важливих складників мовної компетентності є знання про мовні явища. У початковій школі молодші школярі у межах мовно-літературної освітньої галузі вивчають змістову лінію програми «Досліджуємо мовні явища», яка спрямована на засвоєння мовних понять із основних розділів початкового курсу української мови (фонетики і графіки, лексикології, орфографії, граматики) і формування відповідних умінь і навичок (фонетико-графічних, лексикологічних, орфографічних, граматичних).

Успіх у вивченні цієї змістової лінії залежить від багатьох факторів, а саме: створення сприятливого освітнього середовища на уроках української мови; відповідності змісту навчального мовного матеріалу віковим особливостям учнів; добору ефективних методів і прийомів, форм і засобів навчання мови і мовлення.

У сучасній методиці навчання української мови в початковій школі значна увага приділяється питанням створення методичної системи роботи, яка передбачає застосування активних методів і прийомів навчання, доцільних форм організації навчальної діяльності на уроках і засобів навчання, які сприяють залученню всіх учнів до процесу засвоєння мови, розвитку їхнього мовлення і мовленнєво-творчих здібностей.



Однак ефективність такої системи роботи залежить від того, наскільки доцільно вона впроваджується в освітній процес початкової школи на уроках української мови.

У цьому контексті виникає проблема, яка полягає в необхідності визначення організаційних умов і розроблення методики опрацювання навчального матеріалу змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища» в 3(4) класах.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Останні дослідження і публікації з означеної проблеми свідчать про те, що в сучасній лінгводидактиці початкової школи увага дослідників зосереджена на вивченні окремих розділів початкового курсу української мови, а комплексно в наукових працях це питання не розглядалося.

Як зазначається в науковій літературі з проблеми дослідження, оптимальна реалізація процесу навчання на уроках української мови можлива на основі комунікативного та особистісно орієнтованого навчання, а також застосування активних та інтерактивних технологій і методів [3].

У науковій розвідці «Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови» дослідниця К. Пономарьова обґрунтовує необхідність використання активних методів і прийомів навчання під час опрацювання цієї змістової лінії програми. Автор зазначає, що активні методи навчання сприяють розвитку пізнавальної активності учнів, формуванню їхніх мовленнєвих навичок і вмінь [5].

У статті «Дослідницькі завдання на уроках української мови в початковій школі» автори досліджують ефективність використання дослідницьких завдань у процесі вивчення мовних явищ у початковій школі. М. Вашуленко, О. Дорошенко, С. Дубовик, О. Заболотний, Н. Іваницька, С. Омельчук зазначають, що дослідницькі завдання сприяють розвитку пізнавальної активності учнів, формуванню їхніх мовленнєвих умінь і навичок, а також творчому мисленню молодших школярів [2].

У публікації «Комплексний підхід до формування в учнів 4-го класу практичних умінь застосовувати різні види мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях» Т. Карабут розглядає роль практичних дій у засвоєнні мовних явищ і формуванні мовно-мовленнєвих умінь і навичок учнів початкових класів. Авторка зазначає, що практичні дії сприяють формуванню мовної компетентності учнів, удосконаленню вмінь і навичок висловлюватися і спілкуватися.

У науковій праці «Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі» З. Полінська розглядає актуальність проблеми з розвитку критичного мислення в сучасному суспільстві та роль мовно-літературної освітньої галузі у цьому процесі.



Авторка зазначає, що критичне мислення є важливим компонентом загальної культури особистості, яке сприяє її успішному навчанню, та формуванню дослідницьких навичок на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Одним із невирішених питань у межах загальної проблеми є питання щодо визначення організаційних умов опрацювання в 3(4) класах навчального матеріалу змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища» і розроблення на їх основі ефективної методичної системи навчання молодших школярів.

У сучасній методиці навчання української мови в початковій школі існує широкий спектр методів і прийомів навчання, які можна використовувати під час опрацювання цієї змістової лінії. Однак ефективність системи роботи із застосування цих методів і прийомів залежить від багатьох факторів, зокрема: педагогічної майстерності вчителя; мети і завдань уроку; вікових особливостей учнів; складності мовного явища, яке вивчається.

У цьому контексті виникає проблема, яка полягає в необхідності розроблення методичних рекомендацій щодо вибору ефективних методів і прийомів, форм і засобів навчання, які доцільно застосовувати під час опрацювання з учнями 3(4) класів навчального матеріалу змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища» у межах мовно-літературної галузі.

**Мета статті.** Мета статті «Організаційні умови опрацювання навчального матеріалу змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» в 3(4) класах» полягає в розробленні методичної системи роботи і рекомендацій учителям початкової школи щодо вивчення означеного розділу програми на уроках української мови в початковій школі.

**Виклад основного матеріалу.** На сучасному етапі розвитку початкової мовної освіти відбувається динамічний перехід від процесу пасивного засвоєння учнями знань із мови до їх активного опанування під час проведення дослідницької діяльності. Такий підхід відображений у змістовій лінії програми «Досліджуємо мовні явища» у межах мовно-літературної освітньої галузі.

Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» під час вивчення основних розділів початкового курсу української мови сприятиме формуванню мовної особистості молодшого школяра, яка не тільки знає мову, але й уміє нею користуватися як засобом пізнання навколишнього світу, спілкування і вирішення найважливіших життєвих задач. Засвоєння цієї лінії програми забезпечить розвиток навичок вільного володіння мовою, правильного і точного висловлення думок із використанням різноманітних мовних засобів. Під час опрацювання навчального матеріалу зазначеної лінії програми молодші школярі усвідомлять роль мови у житті кожної людини,





зрозуміють, як саме мудрість багатьох поколінь українського народу, його історія, культура втілені у змісті мовних явищах.

Важливо зазначити, що змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» має вивчатися у єдності з іншими лініями програми, а саме: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа» у межах мовно-літературної галузі. Засвоєння мовного матеріалу має відбуватися системно і комплексно, коли всі змістові лінії програми взаємодіють і доповнюють одна одну. Завдання для вивчення різних мовних явищ або понять мають формувати цілісну систему, мета якої – забезпечення вільного володіння державною мовою [6, С.131–139].

Мета вивчення початкового курсу української мови – мовна освіта і розвиток мовлення учнів; оволодіння мовною теорією і комунікативно-мовленнєвий розвиток молодших школярів, який передбачає їх здатність висловлювати свої думки в усіх доступних формах, типах і стилях мовлення. У зв'язку з цим, сучасна методична система навчання української мови має бути спрямована на усвідомлення учнями комунікативної ролі мови та застосування з цією метою функціонального підходу до вивчення мовних явищ. Це означає, згідно з висновками М.С. Вашуленка, що більшість мовних і мовленнєвих вправ, які містяться у підручниках з української мови, мають ураховувати мету комунікації та спілкування [1, с.13].

За період навчання у початковій школі молодшим школярам необхідно засвоїти теоретичні знання про мовні явища, а також оволодіти усним і писемним мовленням на рівні, який дозволить їм легко та вільно використовувати власний словниковий запас під час спілкування з різними співрозмовниками у відповідних мовленнєвих ситуаціях.

Зазначимо, що основою для розвитку мовленнєвих умінь і навичок учнів початкової школи є вміння слухати та розуміти усне мовлення. Таким чином, із першого класу уроки української мови мають бути спрямовані на формування аудіативних умінь учнів на двох рівнях: 1) розпізнавання значень окремих елементів тексту – основних мовних одиниць (слів, словосполучень, речень); 2) розуміння тексту в цілому, включаючи тему, фактичний зміст, основну думку, структурні особливості та стиль.

Формування вмінь і навичок усного діалогічного і монологічного мовлення відіграє важливу роль у розвитку мовлення учнів початкових класів і формування їх мовної особистості. Робота над діалогом складається з двох етапів: 1) відтворення та імпровізація діалогу з прослуханого або прочитаного тексту; 2) створення діалогу на основі ситуативного зображення, використання допоміжного мовного матеріалу, а також формул мовленнєвого етикету та культури спілкування. Формування усного монологічного мовлення здійснюється шляхом переказування прочитаних або прослуханих





текстів та створення власних висловлень, базуючись на сприйнятому, прочитаному та пережитому. Учитель початкової школи має дбати про нормативність мовлення молодших школярів і дотримання ними основних мовних норм (орфоепічних, лексичних, граматичних).

Необхідною передумовою для мовленнєвої діяльності є майстерне володіння мовою, яке формується через усвідомлення початкових лінгвістичних знань. Змістова лінія програми «Досліджуємо мовні явища» спрямована на реалізацію цього аспекту початкової мовної освіти. На теоретичному рівні в початковій школі передбачена пропедевтична робота над формуванням в учнів знань про одиниці різних мовних рівнів: текстового (структура тексту, типи та стилі текстів); синтаксичного (словосполучення, речення, види речень за метою висловлювання та інтонацією, звертання, головні та другорядні члени речення, однорідні члени речення); морфологічного (частини мови, їх граматичні форми); лексичного (значення слова, лексичні групи слів, а саме: багатозначні слова, пряме та переносне значення слів, синоніми, антоніми, омоніми, лексична взаємодія слів); фонетичного (звуки мовлення, склад, наголос, інтонація) [3, с.112].

Змістова лінія програми «Досліджуємо мовні явища» в 3(4) класах передбачає насамперед опрацювання мовних явищ із таких розділів початкового курсу української мови, а саме: «Слово. Значення слова», «Будова слова і словотвір», «Слово. Частини мови», «Синтаксис».

У 3(4) класах продовжується і завершується вивчення початкового курсу української мови. Учні мають не тільки здобути нові мовні знання, а й систематизувати засвоєні відомості з різних розділів початкового мовного курсу, закріпити й узагальнити опрацьований навчальний матеріал у 1 – 4 класах, оволодіти практичними вміннями в усіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні (слуханні і розумінні), говорінні, читанні й письмі. Адже ці знання і вміння є основою для вивчення системного курсу української мови в середній і старшій ланках загальноосвітньої школи.

Зазначимо, що навчальний матеріал із зазначених розділів дає широкі можливості для реалізації такого важливого складника програми з української мови, як діяльнісний. Адже ним передбачено формування в молодших школярів на мовному матеріалі вмінь аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати мовні явища різних рівнів, робити висновки.

Для опрацювання мовних явищ із поданих розділів рекомендуємо вчителю початкової школи застосовувати різноманітні форми організації навчання.

Урок є основною формою організації навчання української мови в початковій школі. На уроках опрацювання навчального матеріалу змістової



лінії програми «Досліджуємо мовні явища» доцільно використовувати різні методи і прийоми навчання, зокрема: вивчення нового матеріалу: розповідь учителя, пояснення, бесіда, робота з підручником, дидактичними матеріалами; закріплення знань і вмінь: вправи, завдання, тестові завдання, практичні роботи; контроль і оцінка навчальних досягнень: контрольні роботи, самостійні роботи, тестові завдання.

Факультатив – це форма організації навчання, яка дозволяє учням поглиблювати та розширювати свої знання з української мови. На факультативних заняттях рекомендуємо педагогові використовувати такі методи і прийоми навчання, а саме: дослідницькі завдання: аналіз мовних явищ, порівняння, класифікація, систематизація; практичні дії: створення мовних моделей, імітація мовних явищ; інтелектуальні ігри: мовні кросворди, вікторини, конкурси.

Гурток – це форма організації навчання, яка дозволяє учням задовольняти свої інтереси та потреби у вивченні української мови. Під час гурткової роботи доцільно застосовувати такі методи і прийоми навчання, зокрема: творчі завдання: написання творів, віршів, оповідань, сценаріїв; мовні експерименти: дослідження мовних явищ, створення мовних інновацій; мовні проєкти: розроблення мовних пам'яток, створення завдань для мовних конкурсів.

Домашнє завдання – це форма організації навчання, яка дозволяє учням закріплювати та поглибити свої знання з української мови в домашніх умовах. Домашнє завдання може бути різним за складністю та обсягом. Рекомендуємо вчителям початкової школи застосовувати домашні завдання творчого характеру.

Зовнішні форми навчання – це форми організації навчання, які проходять за межами школи. До зовнішніх форм навчання відносимо: екскурсії, подорожі, творчі конкурси, олімпіади.

Зазначимо, що вибір форм організації навчання української мови в 3(4) класах залежить від таких факторів, а саме: мета і завдання уроку української мови, вік учнів, індивідуальні особливості учнів, матеріально-технічне забезпечення процесу навчання. Учитель має вміло поєднувати різні форми організації навчання, щоб забезпечити ефективне засвоєння учнями знань про мовні явища та розвиток їхнього мовленнєвого розвитку [4, с.131].

Форми організації навчання української мови в початковій школі, які рекомендуємо вчителю застосовувати в освітньому процесі під час опрацювання навчального матеріалу змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища», мають передбачати використання компетентнісного підходу. Важливо зазначити, що в межах компетентнісно орієнтованого навчання української мови насамперед необхідно надавати перевагу формам організації,



що забезпечують постійну взаємодію учасників навчального процесу, передбачають створення мовленнєвих ситуацій, у яких кожен учень може безпосередньо спілкуватися з іншими молодшими школярами, висловлювати свою думку, переконувати інших, заперечувати, вербально презентувати результати своєї навчальної діяльності. Зокрема, найціннішими з цього погляду є форми організації роботи в парах і групах [5, с.105].

Компетентнісний підхід до вивчення української мови вимагає перегляду підходу до формування знань про мову та мовних умінь і навичок. Для досягнення цієї мети важливо чітко розрізнити два напрями у вивченні мовної теорії: засвоєння знань про мову та формування вмінь ефективно та адекватно використовувати мовні засоби у процесі мовленнєвої діяльності. Обидва напрями роботи мають взаємодіяти у процесі навчання, проте основний акцент має бути на розвитку практичних умінь і навичок, пов'язаних із застосуванням мовних засобів відповідно до орфоепічних, лексичних, орфографічних і граматичних норм сучасної української літературної мови.

Для успішної реалізації зазначеного змісту початкової мовної освіти необхідно добирати ефективні комунікативно спрямовані методи і прийоми, засоби навчання форми організації навчальної діяльності. Навчання, орієнтоване на розвиток мовної компетентності, насамперед передбачає використання методів і прийомів, які сприяють активній участі усіх учнів. Зокрема, рекомендуємо вчителям початкової школи застосовувати відповідні групи методів і прийомів навчання, а саме: продуктивні (вивчений мовний матеріал застосовується в мовленнєвій діяльності); евристичні або частково-пошукові (учень знаходить окремі елементи нових мовних знань під час розв'язання завдань); проблемні (учень усвідомлює проблему та знаходить шляхи її вирішення); інтерактивні (активна взаємодія всіх учнів, під час якої кожний школяр осмислює свою діяльність та визначає рівень своєї успішності).

Застосування останньої групи методів найбільш ефективно у роботі з формування комунікативної компетентності молодших школярів, оскільки її використання передбачає створення життєвих ситуацій, проведення рольових ігор, що сприяють розвитку мовленнєвих умінь і навичок, формуванню цінностей, а також створенню атмосфери співпраці та взаємодії на уроці української мови. Інтерактивні методи і прийоми роботи сприяють розвитку мовленнєвих здібностей кожної дитини, дозволяють їй демонструвати свої навчальні досягнення у конкретних ситуаціях спілкування, порівнювати власний рівень мовленнєвого розвитку з іншими учасниками освітнього процесу.

З метою успішної реалізації компетентнісного підходу до опрацювання навчального матеріалу змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища»





необхідно вдосконалювати засоби навчання, створюючи нові підручники, посібники, мультимедійні засоби та різноманітний дидактичний матеріал з української мови. Зазначимо, що ці засоби мають виконувати не лише інформаційну, а й мотиваційну та розвивальну функції.

Особливу увагу у процесі засвоєння мовних явищ необхідно приділяти питанням добору ефективних засобів мотивації вивчення української мови, а саме: пізнавальний текстовий та ілюстративний матеріал, дидактичні ігри та вправи, спрямовані на нестандартний та цікавий для учнів процес виконання завдань.

На нашу думку, для реалізації розвивальної функції в межах сучасних навчальних засобів необхідно створити систему завдань, спрямованих на розвиток пізнавальних здібностей учнів, формування їх умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки. Крім того, важливо сформулювати загальнонавчальні вміння і навички, що є складниками ключової компетентності вміння вчитися.

**Висновки.** Змістова лінія програми «Досліджуємо мовні явища» в 3(4) класах передбачає розгляд мовних явищ різних розділів початкового курсу української мови (лексикології, граматики – морфології і синтаксису, орфографії) в єдності. Це сприяє розумінню сутності мовних понять і їх засвоєнню, формуванню відповідних мовних умінь і навичок. З метою ефективного опрацювання мовного матеріалу з означених розділів української мови вчитель початкової школи має застосовувати організаційно-методичну систему роботи, яка містить доцільні методи і прийоми, форми і засоби навчання. Важливим аспектом такої роботи педагога є використання і різноманітних форм організації навчальної діяльності молодших школярів.

Важливо зазначити, що робота вчителя має бути спрямована на мовну освіту і мовленнєвий розвиток учнів початкової школи. Акцентуємо увагу педагога на доцільності застосування в освітньому процесі компетентнісного підходу та організації активної взаємодії учасників навчання української мови. У процесі формування мовної компетентності молодших школярів рекомендуємо педагогові використовувати інтерактивні форми навчання (робота в парах, робота у групах), які передбачають максимальне залучення учнів до процесу комунікації і формування в них умінь спілкуватися і висловлюватися, використовуючи різні мовні засоби.

На нашу думку, досягненню успішних результатів у дослідженні мовних явищ сприяють засоби мотивації (цікавий текстовий матеріал, дидактичні ігри), які доцільно використовувати вчителю на уроках української мови під час опрацювання навчального матеріалу зазначеної змістової лінії програми. Також відзначається необхідність створення завдань, спрямованих на розвиток пізнавальних здібностей та загальнонавчальних умінь.





До перспектив дослідження проблеми опрацювання з учнями 3(4) класів навчального матеріалу змістової лінії програми «Досліджуємо мовні явища» відносимо важливість упровадження дослідницького підходу в освітній процес початкової школи на уроках української мови.

#### **Література:**

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі. К.: Видавничий дім «Освіта». 2018. 400 с.
2. Вашуленко М., Дорошенко С., Дубовик С., Заболотний О., Іваницька Н., Омельчук С. Дослідницькі завдання на уроках української мови в початковій школі. Надруковано за ухвалою вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 25 травня 2023 р.). С. 39.
3. Організаційні форми навчання у початковій школі: посіб. / О.Я. Савченко, Н.М. Бібік, В.О. Мартиненко та ін.; за наук. ред. Бібік Н.М. Київ: Вид. дім «Сам». 2017. 304 с.
4. Полінська З. Розвиток критичного мислення молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редкол.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудима, О.В. Ковальчук. Київ: Міленіум. 2020. Випуск 3. С.131.
5. Пономарьова К.І. Реалізація компетентнісного підходу в системі початкової мовної освіти. Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 6 від 25 квітня 2019 р.). С.105 – 107.
6. Шевчук Т., Ткачук О. Реалізація змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» у процесі вивчення розділу «Будова слова» в початковій школі. *Acta Paedagogica Volynienses*. 3. 2021. С.131–139.

#### **References:**

1. Vashulenko, M.S. (2018). *Ukrayins'ka mova i movlennya v pochatkoviy shkoli [Ukrainian language and speech in primary school]*. K.: Vydavnychyu dim «Osvita». [in Ukrainian].
2. Vashulenko, M., Doroshenko, S., Dubovyk, S., Zabolotnyy, O., Ivanyts'ka, N., Omel'chuk, S. *Doslidnyts'ki zavdannya na urokakh ukrayins'koyi movy v pochatkoviy shkoli [Tasks in Ukrainian language lessons in elementary school.]*. [in Ukrainian].
3. Savchenko, O.YA., Bibik, N.M., Martynenko, V.O., et al. (2017). *Orhanizatsiyini formy navchannya u pochatkoviy shkoli [Organizational forms of education in primary school]*. N.M. Bibik (Ed.) Kyiv: Vyd. dim «Sam» [in Ukrainian].
4. Polinska, Z. (2020). *Rozvytok krytychnoho myslennya molodshykh shkolyariv na urokakh movno-literaturnoyi osvith'oyi haluzi. Suchasni tekhnolohiyi pochatkovoyi osvity: realiyi ta perspektyvy: zbirnyk naukovykh prats [Development of critical thinking of younger schoolchildren in language and literature education. Modern technologies of primary education: realities and prospects: a collection of scientific works.]*. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka [in Ukrainian].
5. Ponomarova K.I. *Realizatsiya kompetentnisonoho pidkhodu v systemi pochatkovoyi movnoyi osvity [Implementation of the competence approach in the system of primary language education]*. [in Ukrainian].
6. Shevchuk, T., Tkachuk, O. (2021). *Realizatsiya zmistovoyi liniyi «Doslidzhuyemo movni yavyscha» u protsesi vyvchennya rozdiluy «Budova slova» v pochatkoviy shkoli [Implementation of the content line "Exploring language phenomena" in the process of studying the section "Structure of words" in elementary school]*. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3 [in Ukrainian].

Журнал  
«Актуальні питання у  
сучасній науці»

(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,  
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,  
Серія «Історія та археологія»)

Випуск № 1(19) 2024

Підписано до друку: 12.01.2024 р.  
Формат 60x90/8. Папір офсетний.  
Гарнітура Times New Roman.  
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:  
ФОП Жукова Ірина Віталіївна Свідоцтво серія ДК №7425 від 09.08.2021 р.,  
02217, м. Київ, пр. Маяковського Володимира, буд. 4-В, кв. 10